

15.2.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Kansallinen metatietovaranto -hankkeen koulutukset ja tilaisuudet ammattikorkeakoulukirjastoille

Metatietovarantohankkeen koulutuskokonaisuuden tavoitteena on kirjastojen onnistuneen liittymisprosessin mahdollistaminen. Koulutusten avulla metatietovarannolle saadaan osaavat käyttäjät (kuvailijat) ja samalla varmistetaan tietovarannon laadukkuus eli tietovarantoon tallennettavan metatiedon rikkaus ja tarkoituksenmukaisuus. Laadukas tietovaranto takaa loppukäyttäjien tuloksellisen tiedonetsinnän ja siten kirjastoille mahdollisuuden tarjota parempaa asiakaspalvelua.

Ammattikorkeakoulukirjastojen liittyminen mukaan Melindaan tarkoitti 19 uuden kirjaston ja jopa satojen uusien kuvailijoiden mukaantuloa. Kirjastojen liittymisprosessia helpottamaan järjestettiin Melinda-Aleph -koulutuksia, Replikoinnin perusteet -etäkoulutuksia sekä osakohteiden käyttöönottoon liittyen osakohteet- ja musiikin kuvailu -koulutukset. Lisäksi järjestettiin Melindan aloitusseminaari ammattikorkeakoulukirjastoille (kick off) ja Kokemukset vaihtoon -tilaisuus. Koulutusten ja tilaisuuksien lisäksi kehitettiin kirjallista ohjeistusta helpottamaan Melinda-kuvailijoiden työtä ja varmistamaan tietokannan laatua. Koulutuksissa lähtökohtana oli, että ne ovat kouluttajien kouluttamista: kirjastoista osallistuu muutama henkilö, jotka sitten jakavat tietoa edelleen omassa organisaatiossaan. Mahdollisuuksien mukaan koulutuksia toteutettiin myös ac-etyhyteyttä käyttäen, jolloin osallistujamääriä ei ollut Kansalliskirjaston puolesta tarvetta rajoittaa.

Pilottikirjastoille järjestetty koulutus

Ammattikorkeakoulukirjastojen Melindaan liittymistä pilotoineiden kirjastojen henkilökunnalle järjestettiin vuonna 2012 kolme Melindaan liittymiskoulutusta, joissa käytiin läpi Melindassa toimimisen periaatteita, Aleph-luettelointiohjelmaa ja replikoinnin toimintaperiaatteita. Pilottikirjastot olivat Hämeen ammattikorkeakoulun kirjasto, Centria ammattikorkeakoulun kirjasto ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulun kirjasto. Centriaa varten koulutus pidettiin Kokkolassa. Muiden pilottien yhteinen koulutus järjestettiin Kansalliskirjaston tiloissa Helsingissä. Haaga-Heliale järjestettiin vielä toinen koulutus lähempänä liittymisajankohtaa

Annetuissa palautteissa koulutuksia pidettiin pääosin onnistuneina. Koulutuksista myös keskusteltiin jälkepäin pilottien kanssa ja kerättiin kehitysehdotuksia. Seuraavien koulutuksien sisältöjä suunniteltiin saatujen kokemusten pohjalta. Palautteista ilmeni, että koulutuksiin kaivattiin enemmän varsinaista luettelointiohjelman käytön harjoittelua.

Melinda-Aleph -koulutukset

Ammattikorkeakoulukirjastojen henkilökunnalle järjestettiin 11 samansisältöistä Melinda-Aleph -koulutusta vuoden 2013 aikana sekä yksi koulutus keväällä 2014. Koulutukset järjestettiin Kansalliskirjaston tiloissa Helsingissä ja jokaisessa koulutuksessa oli paikalla kaksi kouluttajaa Kansalliskirjastosta. Koko päivän kestäneissä koulutuksissa käytiin läpi Melindassa toimimisen yhteisiä periaatteita ja pelisääntöjä sekä tutustuttiin Aleph-luettelointiohjelmaan ja harjoiteltiin luettelointiohjelman käyttöä. Keväällä 2014 järjestettiin vielä yksi koulutus, sillä yksi ammattikorkeakoulukirjasto liittyi Melindaan vasta kesäkuussa 2014. Tähän koulutukseen saattoivat osallistua myös kertausta kaipaavat ja aiemmin koulutusta vaille jääneet.

Osallistujat

Vuoden 2013 koulutuksissa oli 148 ilmoittautunutta (73 keväällä ja 75 syksyllä). Keväällä 2014 järjestetyssä koulutuksessa oli 22 ilmoittautunutta. Yhteensä koulutuksiin ilmoittautui 170 henkilöä. Alla on jaoteltu ilmoittautuneet koulutuksittain.

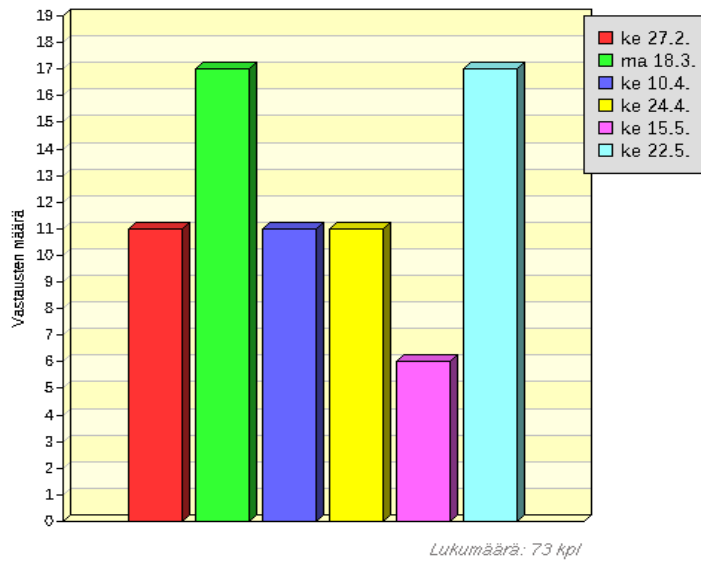
Kevät 2013

15.2.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Osallistun koulutukseen

Vastausten absoluuttinen jakauma

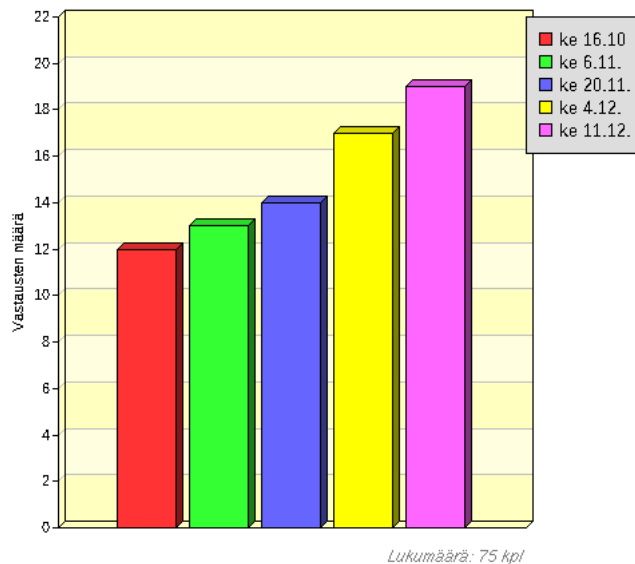
Määrät: Yhteensä 73 ilmoittautunutta

- 27.2.: 11
- 18.3.: 17
- 10.4.: 11
- 24.4.: 11
- 15.5.: 6
- 22.5.: 17

Syksy 2013

Osallistun koulutukseen

Vastausten absoluuttinen jakauma

Määrät: Yhteensä 75 ilmoittautunutta

15.2.2015

Kirjastoverkkopalvelut

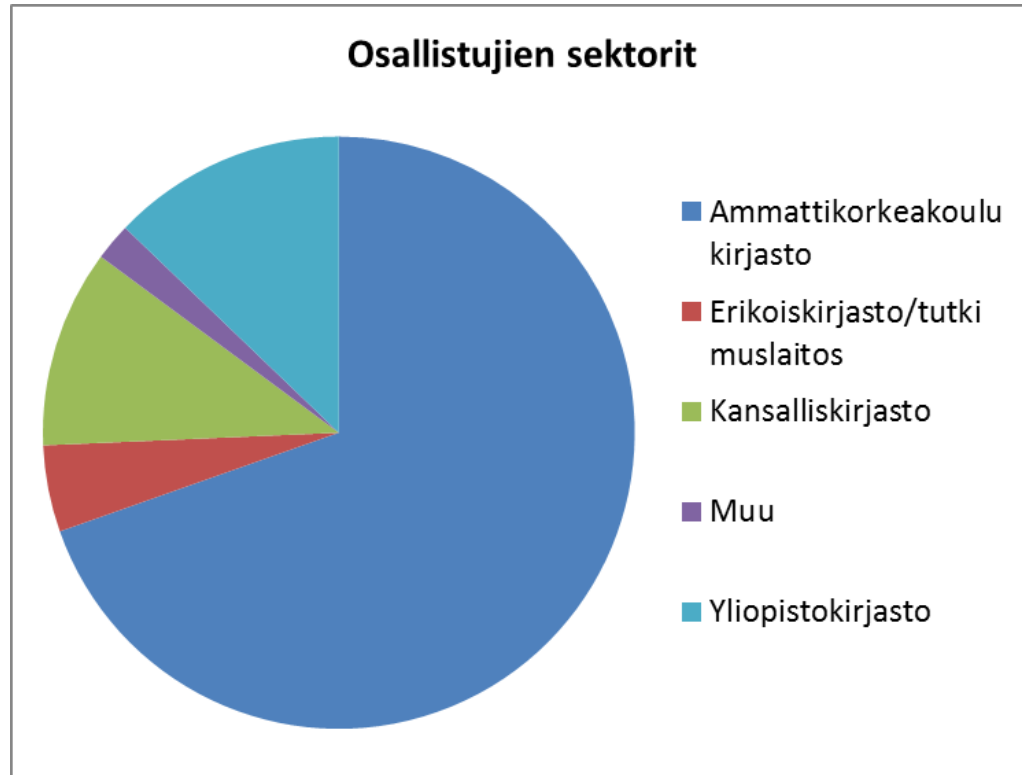
- 16.10.: 12
- 6.11.: 13
- 20.11.: 14
- 4.12.: 17
- 11.12.: 19

Sektorit

Koulutukset oli suunnattu ensisijaisesti ammattikorkeakoulukirjastojen henkilökunnalle ja siten koulutuksiin osallistujat olivat pääasiassa ammattikorkeakoulukirjastoista. Koulutuksissa oli ilmoittautuneita myös muilta sektoreilta. Helsingin yliopiston kirjastossa ja Kansalliskirjaston Fennica-luetteloinnissa valmistauduttiin Melindan käyttöönottoon. Näistä organisaatioista kuvailijat saivat myös osallistua koulutuksiin, mikäli tilaa oli.

Osallistujien sektorit vuoden 2013 koulutuksissa olivat seuraavanlaiset:

- Ammattikorkeakoulukirjastot: 103 (70 %)
- Erikoiskirjastot/tutkimuslaitokset 7 (5 %)
- Kansalliskirjasto 16 (11 %)
- Yliopistokirjastot 19 (13 %)
- Muut 3 (2 %)

Palautteet

Koulutuksista saatu palaute on ollut pääosin hyvää. Palautteissa saatu keskiarvo koulutusten onnistumisesta on 3,45 (asteikolla 1-4). Aamupäivien Melindan yhteisiä käytäntöjä käsitellyt osuus sai jonkin verran kritiikkiä teoreettisuudesta ja pituudesta. Aleph-luettelointiohjelman esittelyosuuden nopeatahtisuutta harmiteltiin osassa palautteita. Koulutustila sai myös osakseen kritiikkiä: pitkänmuotoisessa kapeassa tilassa oli ajoittain ongelmia sekä näkyvyyden että kuuluvuuden kanssa. Kiitosta sai loppuillapäivän harjoitteluosio, jossa jokainen pääsi kokeilemaan

15.2.2015

Kirjastoverkkopalvelut

luettelointia Melindaan Aleph-luettelointiohjelmalla ja samalla luokassa kierteli kouluttajia antamassa neuvoja.

Hankkeen näkökulmasta Melindan yhteisten käytäntöjen välittäminen uusille kuvailijoille on ensiarvoisen tärkeää eikä sen merkitystä voida korostaa liikaa. Siten tuota osiota koulutuksesta ei palautteista huolimatta voida jättää pois tai osuutta edes juuri pienentää. Pitkän luentomaisen esityksen sijaan voisi osioon kehittää harjoituksia tai muuta vaihtelevaa ja jollakin tapaa osallistavaa ohjelmaa, jolloin se olisi helpommin sisäistettävissä. Aleph-luettelointiohjelman käytön osaaminen on tärkeää ja saattaa äkkiseltään näyttäytyä kuvailijalle käytäntöjä tärkeämpänä. Luettelointiohjelman käytön hallitseminen pitää sisällään kuitenkin vain teknisen suorituksen ja vasta yhteisillä käytännöillä luodaan yhteinen ja käyttökelpoinen metatietovaranto.

Alla on kooste vuoden 2013 koulutusten palautteista. Osallistujia näihin koulutuksiin oli yhteensä 148, palautetta antoi 65 osallistujaa.

Palautelomakkeen kysymykset ja niiden arviointi asteikolla 1–4
(1 = heikosti / ei ollenkaan, 4 = erinomaisesti / erittäin hyvin)

vastausten keskiarvo 3,45

Tilaisuus kokonaisuutena onnistui	3,39
Tilaisuudesta tiedottaminen onnistui	3,59
Tilaisuus vastasi tarpeisiini ja odotuksiini	3,38
Tilaisuus antoi työhöni liittyviä uusia ajatuksia/tietoja	3,44

Kevään 2014 koulutukseen ilmoittautui 22 henkilöä. Näistä 9 antoi palautetta, jonka keskiarvo on 3,19.

Hyödynnettävyys jatkossa

Kerätyssä palautteessa saatiin hyödyllistä tietoa siitä, mikä koulutettavien näkökulmasta toimii ja mikä ei. Saatua palautetta käytetään mahdollisuuksien mukaan tulevien koulutusten suunnittelussa ja erityisesti yleisten kirjastojen Melindaan liittymiskoulutuksissa. Suunnitelmissa on myös jatkossa järjestää kokeiluluontoisesti yksi tai kaksi Melinda-Aleph-kertauskoulutusta vuosittain. Mikäli kiinnostusta koulutukseen on, voidaan kertauskoulutukset ottaa säännölliseen ohjelmaan.

Metatietovarantohankkeessa seuraavana liittymisvuorossa ovat yleiset kirjastot. Laadittuja koulutusmateriaaleja voidaan jossain määrin hyödyntää myös yleisten kirjastojen Melinda-koulutuksissa. Melindassa toimimisen yhteiset käytännöt ovat kaikille sektoreille yhteisiä. Kokonaisuutena Melinda-koulutuksia joudutaan jatkossa räätälöimään sen mukaan, miten kirjastot tulevat luetteloimaan Melindaan. On todennäköistä, etteivät ainakaan Axiellin Aurora-luettelointiohjelmaa käyttävät tule tarvitsemaan Aleph-luettelointiohjelman koulutusta kovin laajasti, sillä he voivat tehdä kuvailutyön Axiellin luettelointiohjelman moduulilla, jolla pystyy luetteloimaan sekä paikalliskantaan että Melindaan. Muiden kuin Axiell-kirjastojen osalta Aleph-luettelointiohjelman koulutustarve on vielä selvittämättä.

Replikoinnin perusteet -etäkoulutukset

Metatietovarantohankkeessa järjestettiin vuoden 2013 aikana yhteensä neljä kertaa Replikoinnin perusteet - kuinka tietueet siirtyvät Alephista Voyageriin? -etäkoulutusta pohjatiedoksi replikointisääntöjen suunnittelua varten. Koulutukset oli suunnattu ensisijaisesti Melindaan liittyville ammattikorkeakoulukirjastoille ja erityisesti näiden kirjastojen systeemivastaavat, mutta kaikki kiinnostuneet saattoivat osallistua, sillä toteutustapa ei rajannut osallistujamäärää.

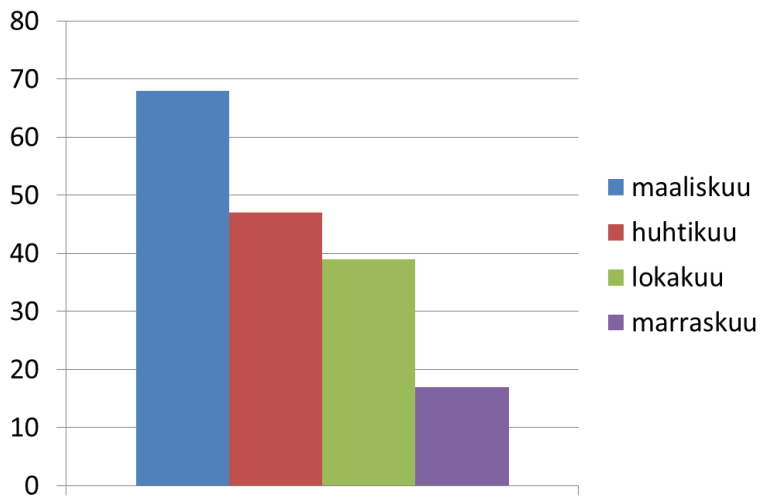
15.2.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Koulutuksien kesto oli noin puolitoista tuntia ja ne järjestettiin ac-etäyhteyden välityksellä. Koulutuksista tehtiin tallenteet ja ne ovat katsottavissa Metiva-wikissä. Koulutuksissa käytiin läpi mistä replikoinnissa on kyse ja tutkittiin replikoinnin eri vaiheita. Lopuksi keskityttiin ohjeisiin, kuinka replikoinnin säätäminen on mahdollista kirjastokohtaisesti. Osallistujilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä koulutuksen lopuksi.

Osallistujat

Replikoinnin perusteet -etäkoulutuksiin ilmoittautui keväällä yhteensä 115 henkilöä (maaliskuu: 68, huhtikuu: 47). Syksyllä replikointikoulutuksiin ilmoittautui yhteensä 56 henkilöä (lokakuu: 39, marraskuu: 17). Koulutuksiin ilmoittautui yhteensä 171 henkilöä.

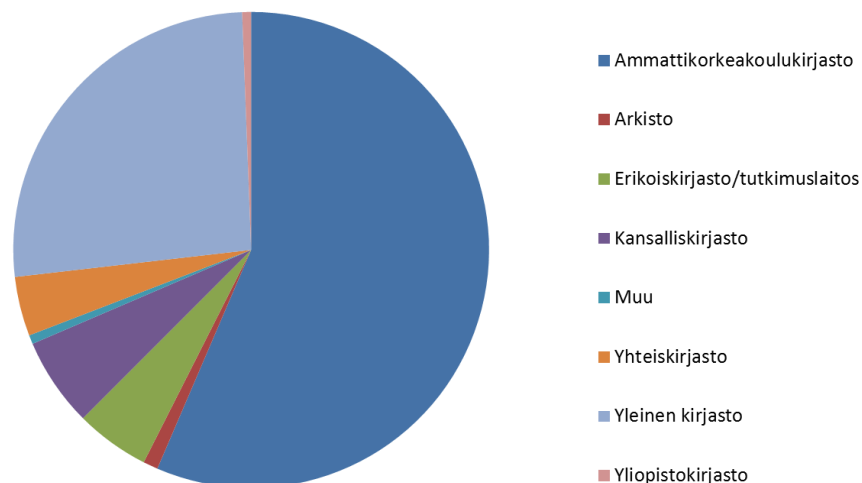

Replikointikoulutusten osallistujamäärät vuonna 2013

Sektorit

Suurin osa osallistujista oli ammattikorkeakoulukirjastolaisia (56 %), toiseksi eniten osallistujia oli yliopistokirjastoista (26 %). Näiden lisäksi oli jonkin verran osallistujia Kansalliskirjastosta, Erikoiskirjastoista/tutkimuslaitoksista sekä yhteiskirjastoista. Arkistoista, yleisistä kirjastoista ja em. sektorien ulkopuolisista organisaatioista (= muut) oli yksittäisiä osallistujia kustakin.

Osallistujien sektorit

Kuva 1: Osallistujien sektorit

15.2.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Palautteet

Koulutuksista saatu palaute on ollut pääosin hyvää. Koulutuksen kohderyhmässä olivat etenkin systeemivastaavat, joten koulutus on osin melko teknisesti painottunut. Osallistujissa oli kuitenkin myös muita kuin systeemivastaavia, ja palautteissa ilmeni, että tekninen termistö oli ollut haastavaa osalle osallistujia. Palautteissa saatu keskiarvo koulutusten onnistumisessa on 3,52 (asteikolla 1-4). Etäkoulutusmuotoa on pidetty erityisen hyvänä tämänkaltaisessa melko lyhyessä ja aihepiiriltään hyvin rajatussa koulutuksessa. Palautteissa on myös toivottu lisää samankaltaisia koulutuksia.

Osallistujia kaikkiin neljään koulutukseen oli yhteensä 171. Palautetta antoi 43 osallistujaa.

Palautelomakkeen kysymykset ja niiden arviointi asteikolla 1–4
(1 = heikosti / ei ollenkaan, 4 = erinomaisesti / erittäin hyvin)

vastausten keskiarvo 3,52

Tilaisuus kokonaisuutena onnistui	3,62
Tilaisuudesta tiedottaminen onnistui	3,76
Tilaisuus vastasi tarpeisiini ja odotuksiini	3,36
Tilaisuus antoi työhöni liittyviä uusia ajatuksia/tietoja	3,35

Hyödynnettävyys jatkossa

Replikoinnin perusteet -koulutuksen materiaalit ja tallenteet ovat käyttökelpoisia Voyager-Aleph-kirjastoille ainakin niin kauan kunnes replikointiin tulee seuraava päivitys. Muiden kirjastojärjestelmien kuin Voyager-Alephin käyttäjille on laadittava pitkälti omat koulutuksensa ja ohjeistuksensa replikoinnin osalta.

Osakohteiden luettelointi Aleph-luetteloitiohjelmalla -etäkoulutus

Osakohdeluetteloinnin koulutus järjestettiin 22.5.2014. Koulutuksessa tutustuttiin osakohteiden luettelointiin Aleph-luetteloitiohjelmalla sekä osakohteiden replikoitumiseen ja tuplakontrolliin. Koulutus oli tarkoitettu erityisesti musiikkiluetteloijille, mutta myös muille osakohteiden luetteloinnista kiinnostuneille. Koulutuksessa käytiin läpi osakohteiden luettelointi Aleph-luetteloitiohjelmalla, selvitettiin, kuinka osakohteiden replikoituminen tapahtuu ja millainen tuplakontrolli on osakohteiden kohdalla. Koulutuksen lopuksi osallistujilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä. Koulutus toteutettiin ac-etäyhteydellä. Koulutuksesta tehtiin tallenne ja se on katsottavissa Metiva-wikissä. Osallistujia koulutuksessa oli kaikilta kirjastosektoreilta.

Koulutuksesta saatu palaute oli erittäin hyvää. Palautteissa saatu keskiarvo koulutuksen onnistumisessa on 3,69 (asteikolla 1-4). Palautteissa kiitettiin erityisesti etäyhteyttä osallistumistapana. Myös koulutuksen selkeä rajaus sai kiitosta.

Etäkoulutukseen ilmoittautuneita oli 63. Palautteen antoi 16 henkilöä.

Palautelomakkeen kysymykset ja niiden arviointi asteikolla 1–4
(1 = heikosti / ei ollenkaan, 4 = erinomaisesti / erittäin hyvin)

vastausten keskiarvo 3,69

Tilaisuus kokonaisuutena onnistui	3,75
Tilaisuudesta tiedottaminen onnistui	3,69
Tilaisuus vastasi tarpeisiini ja odotuksiini	3,69
Tilaisuus antoi työhöni liittyviä uusia ajatuksia/tietoja	3,63

15.2.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Musiikkiluetteloinnin koulutus

Musiikkiluettelointiin keskittyvä Aleph-koulutus pidettiin 22.8.2014. Koulutus oli tarkoitettu ensisijaisesti niille kirjastoille, joiden musiikkiaineistot ajetaan syksyllä 2014 Melindaan. Koulutus järjestettiin Kansalliskirjaston tiloissa Helsingissä. Osallistujia koulutuksessa oli ammattikorkeakoulukirjastoista, yliopistokirjastoista ja yleisistä kirjastoista.

Koulutuksesta saatu palaute oli liki erinomaista. Palautteissa saatu keskiarvo koulutuksen onnistumisesta on 3,75 (asteikolla 1-4). Musiikkiluetteloinnissa on monia erityispiirteitä ja omia käytäntöjä, joiden läpikäyminen sai kiitosta.

Paikan päälle ilmoittautuneita oli 11 henkilöä, ei etäyhteyttä. Palautteen antoi 9 henkilöä.

Palautelomakkeen kysymykset ja niiden arviointi asteikolla 1–4
(1 = heikosti / ei ollenkaan, 4 = erinomaisesti / erittäin hyvin)

vastausten keskiarvo 3,75

Tilaisuus kokonaisuutena onnistui	3,89
Tilaisuudesta tiedottaminen onnistui	3,89
Tilaisuus vastasi tarpeisiini ja odotuksiini	3,67
Tilaisuus antoi työhöni liittyviä uusia ajatuksia/tietoja	3,56

Tilaisuudet

Melindan aloitusseminaari ammattikorkeakoulukirjastoille (kick off)

Melindaan liittyville ammattikorkeakoulukirjastoille järjestettiin tammikuussa 2013 aloitusseminaari, jossa jaettiin tietoa Melindaan liittymisestä ja annettiin valmistautumisohjeita. Mukana oli Kansalliskirjaston henkilökuntaa metatietovarantohankkeesta esittäytymässä sekä Melindaan liittymistä pilotoineet ammattikorkeakoulukirjastot kertomassa omia kokemuksiaan. Tilaisuudessa esiteltiin metatietovarantohankkeen tilannetta, käsiteltiin pilottien kokemuksia liittymisestä sekä käytiin läpi Melindan käyttöönoton valmistautumisohjeita.

Tilaisuus järjestettiin Kansalliskirjaston tiloissa Helsingissä. Paikalle ilmoittautuneita oli 28 henkilöä, etäyhteydellä osallistui 57. Palautteen antoi 24 henkilöä, joista 20 oli etäosallistujia. Palautteissa saatu keskiarvo tilaisuuden onnistumisesta on 3,25. Palautteissa kiitettiin saadun tiedon runsautta. Kriittikää tuli liiasta taustoihin ja hallinnolliseen asiaan keskittymisestä sekä jonkin verran teknisen asian hankalasta ymmärrettävyydestä. Osa koki, ettei tilaisuudesta oltu tiedotettu tarpeeksi laajasti.

Palautelomakkeen kysymykset ja niiden arviointi asteikolla 1–4
(1 = heikosti / ei ollenkaan, 4 = erinomaisesti / erittäin hyvin)

vastausten keskiarvo 3,25

Tilaisuus kokonaisuutena onnistui	3,27
Tilaisuudesta tiedottaminen onnistui	3,39
Tilaisuus vastasi tarpeisiini ja odotuksiini	3,09
Tilaisuus antoi työhöni liittyviä uusia ajatuksia/tietoja	3,23

Tilaisuuden palautekyselyn yhteydessä kartoitettiin tarvetta kokemusten vaihtoon jatkossa. Monissa palautteissa kokemusten vaihtoa pidettiin tärkeänä tai erittäin tärkeänä, joten päätettiin järjestää myöhemmin tällainen tilaisuus.

15.2.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Kokemukset vaihtoon! -tilaisuus

Kokemukset vaihtoon -tilaisuus järjestettiin elokuussa 2013, kun noin puolet ammattikorkeakoulukirjastoista oli liittynyt mukaan Melindaan. Tilaisuudessa jaettiin kokemuksia ammattikorkeakoulukirjastojen kesken. Lisäksi kerrottiin liittymisprosessin vaiheista Kansalliskirjaston näkökulmasta ja annettiin kirjastoille ohjeita valmistautumiseen.

Tilaisuus järjestettiin Kansalliskirjaston tiloissa Helsingissä. Paikalle ilmoittautuneita oli 14 henkilöä, etäyhteydellä 57. Palautteen antoi 19 henkilöä, joista 17 oli etäosallistujia. Palautteissa saatu keskiarvo tilaisuuden onnistumisesta on 3,28. Saatu palaute oli pääosin hyvää. Liittymistä valmistelevat kirjastot kiittivät saadusta tiedosta ja mahdollisuudesta ottaa opiksi jo liittyneiden kirjastojen kokemuksista. Jo liittyneet kirjastot kokivat hyötyvänsä tilaisuudesta vähemmän ja heidän näkökulmastaan tilaisuus oli suunnattu pääasiassa liittymistä valmisteleville, eikä tilaisuus näin vastannut heidän odotuksiaan.

Palautelomakkeen kysymykset ja niiden arviointi asteikolla 1–4
(1 = heikosti / ei ollenkaan, 4 = erinomaisesti / erittäin hyvin)

vastausten keskiarvo 3,28

Tilaisuus kokonaisuutena onnistui	3,26
Tilaisuudesta tiedottaminen onnistui	3,42
Tilaisuus vastasi tarpeisiini ja odotuksiini	3,21
Tilaisuus antoi työhöni liittyviä uusia ajatuksia/tietoja	3,21

Kirjallinen ohjeistus

Toimintaohje

Melinda-kuvailijoiden työtä helpottamaan sekä tietokannan sisällön laatua ja yhdenmukaisuutta varmistamaan on laadittu Melindan toimintaohje hankkeen wikisivustolle Metiva-wikiin. Ohjeen laatimisen lähtökohtana oli saatu palaute kuvailun ohjeistuksen hajanaisuudesta. Kuvailutyötä tekevät ovat kokeneet, että ohjeita sinänsä on monipuolisesti, mutta ne ovat vaikeasti löydettäviä. Onkin totta, että ohjeita laaditaan eri työryhmissä ja tieto on hajallaan erilaisilla sivustoilla ja wikeissä.

Toimintaohjeessa lähtöajatuksena oli, ettei kirjata uudelleen tietoa joka on jo olemassa. Toimintaohjeesta muodostui eri ohjeet yhteenkokoava paketti, johon on lisäksi koottu Melindassa toimimisen yhteisiä periaatteita, niitä samoja, joita käydään läpi myös Melinda-Aleph -koulutuksissa. Toimintaohjeesta on pyydetty kommentteja Melindan kuvailijoilta ja Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmältä. Ohjetta on muokattu ja kehitetty palautteen perusteella. Ohjeen päivittäminen ja kehittäminen jatkuvat edelleen. Toimintaohjeesta on saatu kirjastoilta kiittävää palautetta. Tämänhetkinen Melindan toimintaohje on tehty Aleph-kirjastojen tarpeisiin, mutta jatkossa toimintaohje muokataan kattamaan myös yleisten kirjastojen tarpeet ja kirjastojärjestelmät.